

Branislav Fábry: HLADANIE „AGENTOV“ A OTÁZKY O PLATNOSTI DOHODY S USA

- CZ24 News | 15. ledna 2022

SLOVENSKO: Čím sa o dohode o spolupráci v oblasti obrany s USA (dohoda) viac diskutuje, tým viac zaznievajú agresívne útoky voči všetkým osobám, ktoré vznášajú k návrhu dohody pripomienky. Tento jazyk komunikácie však prináša riziká aj pre samotných predkladateľov. Najmä minister J. Naď hľadá „ruskú stopu“ naozaj všade, od pripomienok generálneho prokurátora (GP) až po výhrady E. Chmelára. Pri podobnom obviňovaní by však mali byť vládni politici veľmi opatrní, pretože ak niečo môže spôsobiť neplatnosť dohody s USA, tak to nie údajní ruskí, ale americkí „agenti“.

Útoky na kritikov dohody

Ako bolo uvedené, pochybnosti o dohode veľmi zvyšuje iracionálny spôsob komunikácie predkladateľov, najmä osobné útoky voči autorom serióznych pripomienok. Podobné podozrenia vzbudzujú aj nepresné a často zavádzajúce tvrdenia. Tie sa objavili napr. v [rozhovore ministra J. Naďa](#) pre aktuality.sk. Spomeniem aspoň niektoré z jeho útokov a tvrdení, hoci reakciu by si zaslúžili i mnohé ďalšie.

To prvé, čo udrelo do očí v uvedenom rozhovore, bolo, ako minister J. Naď napádal konkrétne osoby, napr. **sudkyňu D. Jelínkovú Dudzíkovú**, citujem: „Napríklad v RTVS sa už dlhšie objavuje nejaká krajská sudkyňa (Dana Jelínková Dudzíková, pozn. red.), ktorá porovnáva českú a slovenskú verziu zmluvy o obrannej spolupráci s USA, pričom Česi takúto zmluvu ani nemajú. To je absurdné, nedokážem pochopiť, kde tých ľudí vyberajú. Potom som zistil, že ona dlhodobo podpisuje kadejaké výzvy Chmelára a podobné veci.“ Sudkyňa D. Jelínková Dudzíková pritom [analyzovala dohody väčšej skupiny krajín](#), a to z hľadiska princípov právneho štátu. Suplovala tým zanedbanie predkladateľov, ktorí nepredložili vôbec žiadnu analýzu, ani texty podobných dokumentov. Zaujímavou otázkou je, prečo minister J. Naď takúto analýzu nepredložil, keď v rozhovore pre aktuality.sk tvrdil, že ju má. Jednotlivé dohody sa medzi sebou naozaj líšia, konkrétnymi ustanoveniami alebo inými aspektmi, takže minister by mal aspoň určiť, ktorých 23 dohôd chce porovnávať. Navyše, otázkou je aj to, prečo by sme sa mali porovnávať s týmito krajinami, a nie s členmi NATO, ktorí nič podobné neuzavreli.

I nejmenší finanční příspěvek velice pomáhá! Děkujeme!

CHCI PŘÍSPĚT

Ďalším zavádzajúcim tvrdením bol výrok: „Mimochodom, nechal som si urobiť prehľad slovenskej, maďarskej, poľskej, estónskej, lotyšskej a nórskej zmluvy s USA. Tie zmluvy sú na 95 percent plus-mínus úplne rovnaké. A keď sú nejaké rozdiely, tak preto, že zmluvu podpisujeme ako poslední, vedeli sme sa poučiť z predchádzajúcich a lepšie sme si ju upravili. Čiže tá zmluva je pre Slovenskú

republiku v porovnaní s ostatnými vyslovene výhodná.“ Nevie, ako na **číslo 95 %** minister prišiel, pretože to nesedí ani podľa kvantitatívnych ukazovateľov. Pre porovnanie, poľská dohoda má 37 článkov, kým slovenská 30, navyše poľská dohoda má približne dvakrát viac slov (i bez príloh) a aj obsahovo stanovuje viac povinností pre druhú stranu. V právnom dokumente pritom niekedy stačí aj malá zmena, aby text dostal odlišný význam. Takisto si nemyslím, že sa predkladatelia poučili z dohôd našich susedov. Napr. poľská dohoda z roku 2020 reagovala na hlavnú výzvu súčasnosti (Covid-19) a výslovne regulovala situáciu, keď WHO v nejakej krajine vyhlási pandémie alebo epidémiu (čl. 32). V slovenskom návrhu sa nič také neobjavuje. Pri tvrdení o výhodnosti dohody s ministrom tiež nemožno súhlasiť. Treba zodpovedať najmä otázku, prečo nie sú v dohode výslovne zakotvené údajné benefity – 100 miliónov pre rekonštrukciu letísk. Naopak, možno konštatovať, že SR nezíska žiadnu novú bezpečnostnú garanciu a čl. 5 Severoatlantickej zmluvy bude platiť rovnako i pre členské štáty NATO, ktoré podobnú bilaterálnu dohodu s USA nepodpísali.

Za zvlášť arogantné možno považovať aj znevažovanie pripomienok **generálneho prokurátora** (GP), ktoré minister J. Naď v rozhovore označil za copy/paste nejakých statusov a za úplné nezmysly a klamstvá. K samotným pripomienkam sa vyjadril takto: „*Keď sme ich rozmenili na drobné, išlo o 35 zásadných a z nich 27 sa ani okrajovo netýkalo agendy generálnej prokuratúry, boli úplne od veci.*“ Všetky pripomienky GP som si podrobne prečítal a musím konštatovať, že boli kvalitné a vecné. Prokuratúra má pritom agendu vymedzenú veľmi široko a zakotvuje to čl. 149 ústavy: „*Prokuratúra Slovenskej republiky chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu.*“ Naozaj nerozumiem, ako na ministerstve prišli na to, že 27 z 35 pripomienok sa ani len okrajovo netýka agendy generálnej prokuratúry, zvlášť, keď väčšina z nich hovorí o právach alebo zákonom chránených záujmoch osôb alebo štátu. Navyše, ministerstvo nemá čo posudzovať hranice prokurátorskej agendy.

Zaujímavo vyznelo aj tzv. rozporové konanie, v ktorom sa mali riešiť rozpory medzi ministerstvom obrany a GP ohľadne jeho pripomienok. Minister napísal: „*Zistili sme, že aj ľudia, ktorí prišli za generálnu prokuratúru, sa chceli baviť len o právnych otázkach. Naši odborníci na medzinárodné právo im však povedali, že sa jednoducho mylia vo svojich stanoviskách a nemôžeme ich pripomienky akceptovať.*“ V **právnom štáte** by štátne orgány mali konať v súlade s čl. 2 ods. 2 ústavy: „*Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.*“ Ak sa teda stretli predstavitelia štátnych orgánov pri diskusii o návrhu novej právnej úpravy, je jasné, že sa mali baviť o právnych otázkach. Prokurátori budú musieť dohodu aj aplikovať a práve preto sú ich výhrady cenným prínosom. Takisto tvrdenie ministra, že protistrana sa „*jednoducho mylí*“, je prinajmenšom arogantné. Túto aroganciu som mal možnosť zažiť aj ja osobne pri rozporovom konaní, keď som bol jedným zo zástupcov vyše 20 tisíc signatárov hromadnej pripomienky. Ministri a štátni tajomníci na rozporové konanie vôbec neprišli a ako to celé vyzeralo, [opísal E. Chmelár](#).

Minister vyčítal GP aj toto: „*Treba si tie pripomienky pozorne prečítať. On jasne povedal, že zmluva umožní, aby u nás jadrové zbrane boli. Na to sme reagovali, že platné medzinárodné dohody, ktoré sme podpísali, tomu zabráňujú.*“ Rozdiel bol v tom, že M. Žilinka si predstavil situáciu, že platné medzinárodné dohody sa zmenia a dnešný právny stav nebude o desať rokov platiť. A keďže navrhovaná dohoda má desať rokov len ako počiatočné obdobie, mala by byť na zmeny v budúcnosti pripravená. Aj preto treba zakotviť **zákaz jadrových zbraní** priamo v dohode. Keď všetci tvrdia, že tu jadrové zbrane nebudú, naozaj niet dôvodu, prečo by to nemalo byť zakotvené aj v navrhovanom dokumente.

Minister napadol GP i kvôli jeho **cestě do Ruska**: „*Ja sa pýtam, aký plán ide pre boha živého podpísať Maroš Žilinka s ruským generálnym prokurátorom, ktorý je na sankčnom zozname a ktorý je priamo obviňovaný z toho, že drží tisíce politických väzňov vo väzniciach?*“ Pri kritickom pohľade na RF sa dá pochopiť, že spolupráca slovenskej a ruskej prokuratúry má praktický význam, pretože

organizovaný zločin má cezhraničný charakter a nemalá časť z neho má väzby na bývalý ZSSR. Spolupráca preto prináša výhody i pre SR. Okrem toho, M. Žilinka nebol jediným generálnym prokurátorom z EÚ, [na oslavách sa zúčastnil napr. aj D. Šketa](#) zo Slovinska. Pokiaľ ide o sankčný zoznam, takáto návšteva nie je porušením sankčných povinností. Mimochodom, problémy s právami väznených osôb sa dajú vyčítať i Američanom, napr. pri téme tajných väznic, ale ani to nebráni a nemá brániť spolupráci v oblasti boja proti kriminalite.

Jedným z tradičných cieľov ministrových útokov je aj **E. Chmelár** a J. Naď ho napadol i v uvedenom rozhovore, citujem: *„To, že zmluvu nechce pán Chmelár, lebo nesedí s jeho záujmami a záujmami krajiny, ktoré chce presadzovať on, tomu rozumiem.“* Minister nemusí s E. Chmelárom súhlasiť, ale ide o dlhoročného mierového aktivistu, ktorého postoje k dohode podporilo podpismi 20 000 občanov. Pri obvineniach, že pracuje pre inú krajinu si zasa treba spomenúť, že E. Chmelár sa dokázal veľmi kriticky postaviť aj proti Rusku, napr. v otázke Krymu ([tu](#)). Minister J. Naď, ako aj ďalší vládni politici agresívne napádali i ďalších kritikov dohody a snažili sa všemožne vykonštruovať nejakú ich väzbu na Kreml. Mali by si však uvedomiť, že hlavným problémom pri vyjednaní a podpise dohody nie sú údajní „ruskí agenti“, ale naopak, väzby konkrétnych politikov na USA.

Viedenský dohovor a neplatnosť zmlúv

Na rozdiel od vládnych politikov nebudem špekulovať, ktorý zo slovenských predstaviteľov má úzke vzťahy s cudzími štátmi, treba si však uvedomiť, kam môže viesť takáto rétorika vo verejnej diskusii. Ak by sa v budúcnosti dostali k moci odlišné politické sily a začali obviňovať tých, ktorí dohodu vyjednali a podpísali, že boli prinajmenšom nepriamo podplatení Washingtonom, mohli by spochybniť platnosť celej dohody s USA. Veľmi efektívne by sa dali využiť aj konkrétne ustanovenia Viedenského dohovoru o zmluvnom práve (15/88 Zb.). Ide o základný prameň medzinárodného práva, ktorý upravuje problematiku medzinárodných zmlúv. Dohovor komplexne reguluje aj situácie, ktoré môžu prichádzať do úvahy pri rokovaní o dohode s USA. Vzhľadom na diskusiu o zahraničnom vplyve pri rokovaní je zaujímavé, že pozná pojem **„Podplatenie zástupcu štátu“** a v čl. 50 sa uvádza: *„Ak vyjadrenie súhlasu štátu s tým, že bude viazaný zmluvou, bolo dosiahnuté priamym alebo nepriamym podplatením jeho zástupcu, ktorého sa dopustil druhý štát zúčastňujúci sa na rokovaní, môže sa štát dovolávať tohto podplatenia ako dôvodu pre zrušenie svojho súhlasu s tým, že bude viazaný zmluvou.“*

Z hľadiska posudzovania dohody s USA môžu byť zaujímavé aj ďalšie ustanovenia dohovoru, napr. čl. 49 (**Podvod**): *„Ak štát uzavrel zmluvu pod vplyvom podvodného konania iného štátu, ktorý sa zúčastnil na rokovaní, môže sa dovolávať podvodu ako dôvodu pre zrušenie svojho súhlasu s tým, že bude viazaný zmluvou.“* Podozrenie z podvodu by mohlo vzniknúť napr. vtedy, ak by SR bola uvedená do omylu, že USA vynaložia na rekonštrukciu konkrétnych letísk 100 miliónov dolárov a následne by poskytli len menšiu alebo vôbec žiadnu sumu. Samozrejme, Viedenský dohovor pozná i ďalšie dôvody, ktoré spôsobujú neplatnosť zmluvy, ich aplikácia je ale menej pravdepodobná (Omyl – čl. 48, Donútenie zástupcu štátu – čl. 51, Donútenie štátu hrozbou sily – čl. 52, atď.). V prípade, že by sa však potvrdili skutky podľa čl. 49 alebo čl. 50, prichádzal by do úvahy **následok neplatnosti** uvedený v čl. 69 ods. 1: *„Zmluva, ktorej neplatnosť sa zistí podľa tohto dohovoru, je neplatná. Ustanovenia neplatnej zmluvy nemajú žiadnu právnu silu.“*

Zásadným problémom vo vzťahu k Viedenskému dohovoru je to, že USA síce dohovor podpísali, ale **doteraz neratifikovali**. Viedenský dohovor však zakotvil tie princípy, ktoré sa vytvorili ako súčasť obyčajového práva medzinárodných zmlúv, a preto je pravdepodobné, že pravidlá z dohovoru by aplikovali súdy alebo iné rozhodovacie orgány aj v prípade sporu SR a USA. Je možné, že aj to je jeden z dôvodov, prečo USA trvajú pri návrhu dohody na formulácii čl. 29 ods. 3: *„Spory a iné otázky, ktoré podliehajú konzultáciám v zmysle tejto Dohody, sa nepredložia žiadnemu vnútroštátnemu súdu ani žiadnemu medzinárodnému súdu, tribunálu alebo podobnému orgánu, ani žiadnej inej tretej*

strane.“ Takýto text dohody umožňuje USA odmietnuť rozhodovanie akýchkoľvek súdov, vrátane rozhodcovských. To je pre USA ako silnejšiu stranu výhodné, Slovensko sa však nemôže spoliehať na to, že si presadí svoje záujmy v dvojstranných konzultáciách a potrebuje do dohody zakotviť otázku riešenia sporov s využitím iného orgánu alebo subjektu.

Spory pritom môžu nastať nielen kvôli vyššie uvedeným dôvodom z Viedenského dohovoru, ale aj kvôli **neočakávaným situáciám**, ktoré každý nový právny vzťah môže vyvolať. Zvlášť veľký spor by mohol nastať, keby SR dohodu vypovedala, ale USA by výpoveď z nejakých formálnych dôvodov neuznali. Netreba tiež očakávať, že vzťahy USA a SR budú vždy také bezproblémové ako v súčasnosti a vzhľadom na to, že dohoda sa pripravuje na dlhé obdobie, perspektívne nemožno vylúčiť ani podstatnú zmenu vzťahov medzi EÚ a USA. Pri príprave návrhu dohody treba počítať aj s málo pravdepodobnými, ale možnými situáciami a systém riešenia sporov nepodceniť. To sme rozumne regulovali napr. pri dohode medzi USA a SR o ochrane investícií (193/95 Z.z.). V čl. VII ods. 1 sa uvádza: *„Akýkoľvek spor medzi zmluvnými stranami týkajúci sa výkladu alebo použitia tejto dohody, ktorý sa nevyrieši konzultáciami alebo inými diplomatickými cestami, predloží sa na žiadosť jednej zo zmluvných strán rozhodcovskému súdu na záväzné rozhodnutie podľa príslušných pravidiel medzinárodného práva. Ak sa zmluvné strany nedohodnú inak, bude platiť UNCITRAL s výnimkou ustanovení zmenených zmluvnými stranami alebo rozhodcami.“*

Priateľské, ale jasné vzťahy

Ak sa dohoda o obrannej spolupráci s USA napriek všetkým výhradám nakoniec v NR SR schváli, treba ju naformulovať tak, aby bola presná, dobre napísaná a čo najvýhodnejšia pre SR. S USA potrebujeme priateľské vzťahy, ale tie vzťahy musia byť jasné: **Clara pacta, boni amici**. Treba pritom povedať, že predkladatelia sa nedostatočne zamýšľali nad rozpormi, ktoré by znenie dohody mohlo spôsobiť v budúcnosti a nevenovali sa dokonca ani aktuálnym výzvam pandémie, ako napr. Poliaci. Práve preto bolo potrebné pristúpiť k pripomienkam verejnosti, generálneho prokurátora i iných orgánov serióznejšie. Lenže práve spôsob (ne)rokovania o dohode, zneužitie núdzového stavu či obdobia Vianoc a snaha o diskreditáciu akéhokoľvek nesúhlasu sa ukázali ako kontraproduktívne. To všetko tiež môže posilniť podozrenie, že pre neplatnosť dohody s USA existuje niektorý z dôvodov, definovaných Viedenským dohovorm. Nie je pritom v záujme nikoho, aby kvôli nedostatočnej legislatívnej práci predkladateľov dohody vznikli dôsledky, ktoré by sa pretavili do neriešiteľných sporov slovenských a amerických orgánov. **Predložený návrh dohody však pre podobné spory v budúcnosti vytvára množstvo predpokladov. Ak predkladatelia odignorujú ostatné pripomienky kritikov dohody, mali by zakotviť aspoň možnosť strán obrátiť sa na nejaký rozhodovací orgán pre prípad, že sa spory SR a USA nepodari odstrániť bilaterálnymi rokovaniami.**

[ZDROJ](#)